

Çocukluktaki Ebeveynleşme Yaşantılarının Özellikleri ve Birey Üzerindeki Etkileri

Ebru AKÜN¹

ÖZ

Ebeveynleşme, çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan rol ve sorumluluklar üstlenerek, ebeveyninin fiziksel ve/veya duygusal isteklerini ve ihtiyaçlarını gidermeye çalıştığı bir ebeveyn-çocuk etkileşimi örüntüsüdür. Bu gözden geçirme çalışmasında, ebeveynleşme yaşantılarının özelliklerinin ve birey üzerindeki etkilerinin, kuramsal yaklaşımlar ve araştırma bulguları çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, öncelikle ebeveynleşme kavramının tanımı, türleri ve kavramı açıklayan kuramsal yaklaşımlar aktarılmıştır. Ardından, ebeveynleşmenin sık görüldüğü aile örüntüleri ele alınarak, risk faktörleri tanımlanmıştır. Ebeveynleşme yaşantılarının çocuk, ergen ve yetişkin üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ile bu etkilerin ortaya çıkmasında aracı ve düzenleyici rol oynayan değişkenler, araştırma bulguları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Son olarak, ebeveynleşmiş çocuk, ergen ve yetişkinlerle çalışan ruh sağlığı uzmanlarına öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: ebeveynleşme, ebeveyn-çocuk ilişkisi, uzun süreli etkiler

Akün, E. (2017). Çocukluktaki ebeveynleşme yaşantılarının özellikleri ve birey üzerindeki etkileri. *Nesne*, 5(10), 219-246.

¹ Araştırma Görevlisi Dr., Ankara Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, eakun(at)ankara.edu.tr

Characteristics of Childhood Parentification and Its Effects on the Individual

ABSTRACT

Parentification is a parent-child interaction pattern in which the child tries to meet the physical and/or emotional needs of the parent by assuming roles and responsibilities that are inappropriate for the child's developmental level. In this review, it was aimed to evaluate the characteristics of parentification and its effects on the individual within the framework of theoretical approaches and research findings. Firstly, the theoretical approaches explaining the definition and types of parentification are introduced. Secondly, risk factors are defined by considering the family patterns which are frequently seen. Thirdly, the positive and negative effects of parentification on children, adolescents and adults, and the variables mediating and moderating these effects were evaluated within the framework of research findings. Lastly, Finally, recommendations to mental health professionals working with parentified children, adolescents and adults were evaluated.

Keywords: parentification, parent-child relationship, long-term effects

Çocuğun gelişim düzeyinin üstünde rol ve sorumluluklar yüklenerek, aile üyelerinin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmasını ifade eden ebeveynleşme kavramı, günümüzde duygusal istismar ve ihmalin bir türü olarak ele alınmaktadır (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973; Hooper, 2007a,b; Kerig, 2005). Ebeveynleşme yaşantıları, birçok farklı şekilde ortaya çıkabildiğinden, sıklığı henüz net olarak saptanamamıştır (Williams, 2010). Ancak, ABD’de yaşları 8 ile 18 arasında değişen yaklaşık 1.3-1.4 milyon çocuk olduğu varsayılmaktadır (Diaz ve ark., 2007).

Ebeveynleşme, klinik literatürde sıkça belgelendirilmişse de sistematik olarak çalışılması uzun değildir (Peris, Morey, Cummings ve Emery, 2008). Son yıllardaki çalışmalar, ebeveynleşme yaşantılarının çocuk, ergen ve yetişkinlerin kişilik gelişimi ve ruh sağlığı üzerinde olumlu-olumsuz birçok etkisi olduğunu göstermektedir. Bu gözden geçirme yazısında, ebeveynleşme yaşantılarının özellikleri ve birey üzerindeki etkilerinin, kuramsal yaklaşımlar ve araştırma bulguları çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Ebeveynleşmenin Tanımı

Ebeveynleşme olgusu, birçok farklı isimle adlandırılmıştır. Farklı kuramsal yönelime sahip araştırmacılar, olguyu rol ters dönmesi (role reversal), kuşaklar arası sınırlarda çözülme (generational boundary dissolution), ebeveyn çocuk (parental child), ebeveyn/eş olarak çocuk (child-as-parent/mate), aşırı yüklenmiş çocuk (overburdened child), eş/karşılıklı bağımlılık (co-dependent), ailenin kahramanı (family hero) veya yetenekli çocuk (gifted child) gibi isimlerle ele alarak, çeşitli açılardan tanımlamaya çalışmışlardır (Jurkovic, 1997). Günümüzde ise ebeveynleşme çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan rol ve sorumluluklar üstlenerek, ebeveyninin fiziksel ve/veya duygusal isteklerini ve ihtiyaçlarını gidermeye çalıştığı özel bir tür ebeveyn-çocuk etkileşimi örüntüsü olarak ele alınmaktadır (Hooper, 2012; Peris, Morey, Cummings ve Emery, 2008). Chase’e (1999) göre, ebeveynleşmede çocuk ebeveynin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kendi ilgi, rahatlık ve yol gösterilme ihtiyaçlarını feda eder. Çünkü, çocuk sadece bakım verme yoluyla duygusal olarak “hayatta kalabilir” ve ebeveynleriyle yakınlığını sürdürebilir (Schier, Herke, Nickel, Egle ve Hardt, 2015). Buna ek olarak, ebeveynleşme ebeveyne bakmakla sınırlı değildir; bu çocuklar başta kardeşleri olmak üzere diğer aile üyelerine de bakım vermeyi içeren çeşitli rol ve sorumluluklar üstlenebilirler (Hooper, 2012).

Literatürde sıkça rastlanan genç bakıcılar (young carers), eş halini alma (spousification) ve yetişkin halini alma (adulthood) gibi kavramlar ebeveynleşme ile benzer anlamda kullanılsa da aralarında bazı farklar bulunmaktadır. Örneğin,

“genç bakıcılar” engelli ya da hasta aile üyesine birincil bakım veren 18 yaş altındaki bireylere işaret etmektedir (Aldridge ve Becker, 1993). Daha çok maddi olanağı kısıtlı, göçmen ve aile içinde şiddetin yaşandığı ailelerde ortaya çıkan “yetişkin halini alma” durumunda, çocukla ebeveyn arasında arkadaş, sırdaş ve müttefik olma durumu söz konusudur (Burton, 2007). “Eş halini alma”da ise ebeveynlerden biri eşinden göremediğı duygusal destek, yakınlık ve güven duygularını karşılamak amacıyla karşı cinsteki çocuğına yönelmektedir. Ancak bazı eş halini alma olgularında, çocuğın yukarıda belirtilen görevlerin yanı sıra, yetişkinin cinsel ihtiyaçlarını gidermeye çalışmak amacıyla cinsel içerikli roller de üstlendiğı bilinmektedir (Alexander, 1992; Chase, 1999; Jacobvitz ve ark., 1999; Jurkovic, 1997).

Ebeveynleşmenin Türleri

Ebeveynleşme, çocuğın üstlendiğı görev ve sorumlulukların içeriğıne göre araçsal (instrumental) ya da duygusal (emotional/expressive) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Champion ve ark., 2009; Hooper, 2007b, 2008; Jurkovic, 1997). Araçsal ebeveynleşme, çocuğın ailenin daha çok fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bazı yetişkin görevleri üstlenmesidir. Bu görevler, ev işleri yapma, alışveriş yapma, faturaları ödeme, çalışıp aile bütçesine katkıda bulunma veya kardeşlere bakma gibi evle ilgili düzenlemelerdir. Araçsal ebeveynleşmenin, üstlenilen sorumlulukların çocuğın yaşına uygun olması, ebeveyn desteğinin devam etmesi ve çocuğın aileye katkılarının takdir edilmesi durumunda, çocuk üzerinde daha az olumsuz etkiye yol açtığı kabul edilmektedir (Aldridge, 2006; Hooper, 2007b).

Duygusal ebeveynleşme ise çocuğın ebeveynlerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmasıdır (Champion ve ark., 2009; Earley ve Cushway, 2002; Hooper, 2007b, 2012). Bu ebeveynleşme türünde, sorun doğrudan çocukla ilişkili olmasa da çocuk ebeveynlerinin duygusal problemleriyle başa çıkmaya çalışır. Örneğın, ebeveynleri için güven ve destek kaynağı olabilir, bir çatışma durumunda aile üyeleri arasında arabuluculuk yapabilir, sır saklayabilir veya kriz durumunu çözmek için müdahalede bulunabilir. Duygusal ebeveynleşme, ebeveynin beklentileri ile çocuğın yaşı, olgunlaşma düzeyi ve anlama kapasitesi arasında tutarsızlık olması ve ebeveynlerini memnun edebilmek için çocuğı kendi istek ve ihtiyaçlarını görmezden gelmeye zorlaması nedeniyle, çocuğın gelişimi üzerinde en zararlı etkilere sahip ebeveynleşme türü olarak kabul edilmektedir (Aldridge, 2006; Chase, 1999; Hooper, 2007a; Katz ve ark., 2009).

Jurkovic (1997) ise ebeveynleşmeyi işlevsel ve işlevsel olmayan özellikler açısından ele alan bir skala üzerinde değerlendirmiştir. Bu skala üzerinde dört

ebeveynleşme türü yer almaktadır: (1) Yıkıcı ebeveynleşme (destructive parentification), (2) işlevsel/uyumsal ebeveynleşme (adaptive parentification), (3) sağlıklı ebeveynleşmeme (healthy non-parentification) ve (4) çocuk muamelesi yapma (infantilization). Skalada iki uç üzerinde yer alan yıkıcı ebeveynleşme ve çocuk muamelesi yapma işlevsel olmayan rollere işaret ederken, işlevsel/uyumsal ebeveynleşme ve sağlıklı ebeveynleşmeme gelişim dönemine uygun rol ve sorumlulukları ifade etmektedir. Yazara göre, çocukluk dönemi boyunca herkes bir miktar ebeveyn rolü üstlendiğinden, tüm insanlar bu skala üzerinde bir yere yerleştirilebilirler. Yıkıcı ebeveynleşme, çocuğun gelişiminin çok üstünde olması nedeniyle onda yetersizlik duygusu yaratan, kaynaklarını tüketen ve gelişimine gölge düşüren araçsal ve/veya duygusal/ifade edici rolleri üstlenmesidir. Çocuk bu rolleri kimliğinin bir parçası haline getirebilir. İşlevsel/uyumsal ebeveynleşmede de çocuğun üstlendiği rol ve görevler yine yaşının ve gelişim düzeyinin üstündedir. Ancak, çocuğun sosyal ortamı ve ailesi çocuğu desteklemekte, yaptıklarını takdir etmektedir. Ailedeki karşılıklılık ve algılanan adalet duygusu nedeniyle, çocuk üstlendiği rolleri kimliğinin bir parçası haline getirmez. Hatta üstlendiği sorumluluklar, kimlik gelişimi üzerinde sağlıklı ve yapıcı etkiler gösterebilir. Sağlıklı ebeveynleşmeme, çocuğun üstlendiği görev ve sorumluluklar, yaşının ve gelişim düzeyinin üstünde değildir. Görevler kültürel açıdan uygundur ve ebeveynler tarafından karşılıklılık sağlanır. Çocuk bu görevler sayesinde, yetişkinlerin rol ve sorumluluklarını öğrenmeye başlar. Çocuk muamelesi yapma ise çocuğa çok az düzeyde görev ve sorumluluğun verilmesidir. Ebeveynler çocuğa karşı aşırı koruyucu davranır ve ihtiyaçlarını aşırı düzeyde karşılar. Ancak bunun karşılığında, çocuktan onlara sadakatle bağlı olması beklenir. Sonuçta, çocukta özerk bir kimlik duygusu ve başkalarına bakım verme davranışları gelişmez.

Ebeveynleşme Kavramını Açıklayan Bazı Kuramsal Yaklaşımlar

Ebeveynleşme olgusunu açıklamaya çalışan pek çok kuram bulunmaktadır. Ancak bu bölümde, en temel üç yaklaşım olan aile sistemler, bağlanma ve psikodinamik kuramların, ebeveynleşmeye ilişkin görüşleri kısaca ele alınacaktır.

Aile Sistemler Yaklaşımları. İlk olarak, yapısal aile sistemler kuramı temsilcilerinden Minuchin ve arkadaşları (1967) tarafından ebeveyn çocuk (parental child) adıyla ele alınan kavram, ebeveynin görev, rol ve sorumluluklarını, aileyi fiziksel ve/veya psikolojik olarak terk ederek çocuğa devretmesi şeklinde tanımlanmıştır. Yazarlar çocuk tarafından üstlenilen bu sorumlulukları, araçsal ve duygusal olmak üzere iki grupta kavramsallaştırmışlardır. Minuchin (1974), ebeveyn sorumluluklarının çocuğa ya da ergene devredilmesinin özellikle tek-ebeveynli ve yoksul ailelerde normal olduğunu, ancak “kimin ebeveyn kimin çocuk” olduğu belli olmayan durumlarda sorun yaratabileceğini ileri sürmüştür.

Olguyu *ebeveynleşme* adı altında literatüre sokan bağlamsal aile terapisi temsilcilerinden Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973) ise ebeveynleşmeyi sadece Minuchin'in belirttiği açık bakım verme davranışları ile sınırlandırmayarak, ilişkisel, psikodinamik ve kuşaklararası süreçler çerçevesinde ele almışlardır. Yazarlara göre, çocukluğında ihtiyaçları karşılanmayan yetişkin aile üyeleri, açık ya da örtük şekilde, çocuklarından geçmişten gelen cinsellik, saldırganlık ve bağımlılık ihtiyaçlarını karşılamalarını talep ederler. Ebeveyn rolü verilen çocuk, ailenin dengesini sürdürebilmek amacıyla, ebeveynlerinin kendi ailelerinden alamadıklarını vermeye çalışır. Ancak bu durum, ebeveynleşmiş çocuğun da ihtiyaçlarının karşılanamamasına yol açabileceğinden, büyüdüğünde kendi çocuklarından da benzer bir talepte bulunma olasılığı artar. Bu nedenle, yazarlara göre ebeveynleşme en az üç kuşakta ortaya çıkar ve kuşaktan kuşağa aktarılır. Bununla birlikte hem Minuchin hem de Boszormenyi-Nagy ve Spark, ebeveynleşmenin mutlaka patolojik olarak düşünülmemesi gerektiğini belirterek, bakım verme sorumluluğunun dengeli, karşılıklı, çocuğun yaşına ve gelişim dönemine uygun olması durumunda çocuk için zararlı olmayacağını vurgulamışlardır.

Aileyi bir sistem olarak inceleyen günümüz araştırmalarında da ebeveynleşme olgusu aile içindeki sınırlar ve ittifaklar çerçevesinde değerlendirilmektedir (Chase, 1999; Jacobvitz, Riggs ve Johnson, 1999; Kerig, 2005; Perrin, 2010). Bu çalışmalarda, üyeler arasındaki mesafenin azalması ve sınırların bulanıklaşması sonucunda ortaya çıkan yapışık ilişkilerin aile üyeleri arasında ittifakların ortaya çıkması ile sonuçlanacağı, dolayısıyla bu tür aile yapılarının ebeveynleşmenin gelişimine zemin hazırladıkları ne sürülmektedir.

Bağlanma Kuramı. Bağlanma kuramında ebeveynleşme, ebeveyn-çocuk arasındaki bağlanma ilişkisinde bir bozulma olarak ele alınmaktadır (Chase, 1999; Hooper, 2007a). Bowlby (1979) tarafından *kompulsif bakım verme* olarak adlandırılan bu ilişkide, çocuk diğerlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için çabalayıp durmaktadır. Bunun nedeni, çocuğun ebeveyniyle duygusal bağ kurabilmek ve ondan bakım alabilmek için bulduğu tek yolun, bakım-veren olmaktan geçtiğini fark etmesidir. Çocuk, ebeveynine bakım vererek onunla yakın olabileceğine, dolayısıyla kayıp ve kaygı duygularından uzaklaşabileceğine inanır (akt., West ve Keller, 1991).

Günümüzdeki bağlanma çalışmaları ise ebeveynleşmeyi içsel çalışma modelleri çerçevesinde açıklamaktadır (Bellow, Boris, Larrieu, Lewis ve Elliot, 2005; Byng-Hall, 2002; Hooper, 2007a; Katz, Petracca ve Rabinowitz, 2009). Bu görüşe göre, ebeveynleşmenin olduğu ailelerde, ebeveyn çocuğun fiziksel ve duygusal bakım ihtiyaçlarına tepki vermez. Bu durum, çocuğun kaygı ve sıkıntı duygularının artmasına ve kronikleşmesine yol açar. Dolayısıyla ebeveynle çocuk arasında güvenli ve tutarlı bir bağlanmanın kurulması güçleşir. Bu yaşantılara ek

olarak, çocukta ihtiyacı olduğu zamanlarda diğerlerinin kendisine bakım, yardım ve rahatlatma sağlamayacağına dair içsel çalışma modelleri gelişir. Bu tür içsel çalışma modelleri, çocuğun kendisine ilgi ve bakımın sağlanmamasının nedenini kendisine atfederek, bunları hak etmediğine dair inançlar geliştirebilir. Çocuğun kronik olarak değersizlik duyguları yaşaması ise güvensiz veya dağınık bağlanmanın gelişimiyle sonuçlanabilir.

Psikodinamik Kuramlar. Winnicott'a (1965) göre, ebeveynleşme temelde çocuğu kendi ihtiyaçları yerine ebeveynin ihtiyaçlarına cevap vermeye teşvik eder. Bu durum, çocuğun kendi gerçek istekleri, ihtiyaçları ve hedeflerinden uzaklaşmasına ve ebeveynlerinin ego ideallerini ve beklentilerini zamanından önce içselleştirmesine, dolayısıyla sahte kendilik gelişimine yol açar. Kohut'a (1977) göre ise ebeveynleşmenin yaşandığı ailelerde anne-babalar çocuklarına onaylama, hayranlık ve empati göstermeyi ifade eden aynalama ve idealleştirme işlevlerini yeterince yerine getiremezler. Bu nedenle, bu çocuklarda sağlıklı ve tutarlı bir kendiliğin gelişmesi güçleşir. Wells ve Jones (1996) ise ebeveynleşme sürecini anne-babaların gelişimsel açıdan olgunlaşmamış ve gerçekçi olmayan beklentilerini çocuklarına yansıtması ile açıklamaktadırlar. Ancak çocuklar bu beklentileri karşılamada başarısız olurlar ve patolojik bir utanç duygusu geliştirirler. Yazarlara göre, bu yoğun suçluluk ve utanç duyguları, ebeveynleşmiş çocukta mazoşistik kişilik özelliklerinin gelişimine yol açar.

Risk Faktörleri: Ebeveynleşmenin Sık Görüldüğü Aile Örüntüleri

Araştırmalar, bazı aile yapılarının çocukların ebeveynleşme riskini arttırdığını ortaya koymaktadır. Bu bölümde, ebeveynleşmenin sık görüldüğü aile örüntüleri ayrıntılı şekilde ele alınarak, olgunun özellikleri daha somut şekilde açıklanmaya çalışılacaktır.

Ailedeki Kronik Fiziksel Hastalıklar. Çocuğun ebeveyn rolünü üstlenmesine yol açan en önemli durumlardan biri, aile üyelerinden birinin kronik bir hastalığının olmasıdır. Araştırmacılar, ebeveynlerin gerçekçi ihtiyaçları karşısında, çocukların bakım verme ya da aile sorumluluklarına yardım etme durumunda kalabileceklerini ileri sürmüşlerdir. Ebeveyninde kanser (Thastum, Johansen, Gubba, Olesen ve Romer, 2008), migren (Fagan, 2003), romatizmal eklem iltihabı ve fibromiyalji (Duryea, 2007), kronik ağrı (Umberger, Risko ve Covington, 2015), multiple skleroz (Pakenham ve Cox, 2012), huntington hastalığı (Røthing, Malterud ve Frich, 2014) veya AIDS (Edwards, Irving, Amutah ve Sydnor, 2012; Keigher ve ark., 2005; Moffett, 2008; Tomkins, 2007) gibi kronik bir fiziksel hastalık bulunan çocuk ve ergenlerin yaşantılarını ele alan çalışmaların hemen hemen tümünde, hem araçsal hem de duygusal ebeveynleşmeye işaret eden kanıtlar elde edilmiştir. Bu ailelerde

en sık görülen ebeveynleşme türünün, araçsal ebeveynleşme olduğu dikkati çekmektedir. Ancak, ocukların kendi ihtiyaçlarını veya duygularını bastırarak ya da gizleyerek anne-babalarına yardım etmeye çalıştıkları da sıklıkla gözlenmektedir. Örneğin, yarı-yapılandırılmış görüşme ile yürtlen bir araştırmada (Thastum, Johansen, Gubba, Olesen ve Romer, 2008), bu ocukların “Mutluymuş gibi görünerek onu mutlu edebilirim (kız, 9 yaş)”, “Eskiden babama kızgınlığımı gösterirdim ama şimdi göstermiyorum, onu güçszleştiriyor (erkek 12 yaş)”, “Annemle duygularım hakkında konuşmuyorum, onun duygularını konuşuyoruz. Eski sağlığına kavuşacaksa, benim ne hissettiğim o kadar önemli değil (kız, 13 yaş)” gibi ifadeler kullandıkları belirtilmiştir. Hastalığın süresi ve işlev kaybı arttıkça, çocukların yaşlarının üstündeki rolleri ve sorumlulukları üstlenme eğilimlerinin arttığı dikkati çekmektedir (Bauman ve ark. 2006; Duryea, 2007; Fagan, 2003; Pakenham ve Cox, 2012). Öyle ki, travmatik beyin zedelenmesi nedeniyle ağır işlev kaybı yaşayan ebeveynlerin ergen çocukları ile yürtlen bir araştırmada (Partovi, 2012), bu ergenlerin şiddetli travma geçiren ebeveynin yaşam desteğinin çekilip çekilmeyeceği gibi ebeveynin sağlık durumu ile ilgili önemli kararları dahi tek başlarına almaya mecbur kalabildikleri ortaya konmuştur. Ancak ebeveynlerle ocuk arasındaki yakın ilişki ya da sosyal destek gibi bazı faktörlerin, çocukların ebeveynleşme düzeylerini azalttığı da dikkati çeken bulgular arasındadır (Duryea, 2007; Umberger, Risko ve Covington, 2015).

Ailedeki Kronik Ruhsal Bozukluklar. Ebeveynlerinden birinde ruhsal bozukluk bulunan ocuk ve yetişkinlerle yapılan çalışmalarda da bu çocukların bakım verme davranışlarında artış olduğu gözlenmektedir (Backer, Murphy, Fox, Ulph ve Calam, 2016; Brankin, 2014; Gladstone, Boydell, Seeman ve McKeever, 2011; Murphy, Peters, Jackson ve Wilkes, 2011; Stitt ve Reupert, 2014; Yarrow, 2011). Bu çalışmalarda, çocukların ebeveynlerini umutsuz, çaresiz gördüklerinde hem sözel (örn., doğru zamanda doğru “destekleyici” sözler söyleme) hem de sözel olmayan (örn., ebeveyne sarılma) yollarla onların yanında olmaya çalıştıkları ve duygusal olarak meydan okuyucu olabileceğini düşündükleri bir konuşmadan ya da kaygılarını onlara açmaktan kaçındıkları dikkati çekmektedir.

Ebeveynde bulunan kronik ruhsal bozukluklar ile çocukların ebeveynleşme süreçleri arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalarda en sık incelenen ruhsal bozukluklardan biri, alkol ve madde bağımlılığıdır (Godsall, Jurkovic, Emshoff, Anderson ve Stanwyck, 2004; Hedges, 2012; Hooper, Doehler, Jankowski ve Tomek, 2012; Pasternak ve Schier, 2012). Bu çalışmalarda, ebeveynlerinden birinde alkol/madde bağımlılığı ya da kötüye kullanımı olan bireylerin araçsal ve duygusal ebeveynleşme puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Alkol/madde bağımlılığının, ebeveynlerin ocuk yetiştirme tutumları üzerinde yarattığı olumsuz etkiler (tutarsız disiplin, tutarsız bakım verme, yemek zamanı ritüellerinin

belirsizliği ve ekonomik kaynaklarda tutarsızlık gibi) nedeniyle aile sistemini yordamanın zorlaştıracağı; çocuğun da böyle belirsiz bir ortamda kontrol hissini arttırmak için ebeveyn rolü üstlenebileceği ileri sürülmüştür (Burnett, Jones, Bliwise ve Ross, 2006). Depresif bir ebeveynle büyüyen çocuk ve yetişkinlerin, ebeveyn depresyonuna dair anılarını ve ebeveynleşme yaşantılarını yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve tema analizleri ile değerlendiren çalışmalarda (Mechling, 2015, 2016; Van Parys, Bonnewyn, Hooghe, De Mol ve Rober, 2015; Van Parys ve Rober, 2013) ise ebeveynleşme sürecinin alkol/madde bağımlılığındakinden farklı seyrettiği dikkati çekmektedir. Bu ailelerde, depresyon bir nevi tabu kabul edildiği için bozukluk hakkında konuşulmadığı, çocukların ailenin iyiliğinden kendilerini sorumlu ve ahlaki açıdan zorunlu hissettikleri (“Babama ona yardım etmek istediğimi ve onu çok sevdiğimi söyledim... Bana her zaman ‘sen benim sahip olduğum tek şeysin’ derdi, bu bile bana daha fazla sorumluluk hissettiriyordu”), kaygılarını çevrelerindeki insanlarla paylaşmayarak ebeveynlerini korumaya çalıştıkları, paylaşımları durumunda ise kısa bir rahatlamanın ardından suçluluk ve sadakatsizlik duygularının ortaya çıktığı gözlenmiştir.

Kardeşinde ruhsal bozukluk olan bireylerin ebeveynleşme süreçlerini ele alan çalışmalarda ise farklı bulgular dikkati çekmektedir. Örneğin, kardeşinde DEHB (Wingsiong, 2015), şizofreni (Smith, Greenberg, Sciortino, Sandoval ve Lukens, 2016) ya da otizm (Caruz, 2006) olan bireylerin, işlevsel ebeveynleşme özelliklerine sahip oldukları ya da kardeşinde ruhsal bozukluk olmayan bireylerden farklılaşmadıkları bulunmuştur. Yazarlar, bu bulguyu, bu tür ailelerde çocukların kardeşlerinin tüm sorumluluğunu alma gibi görev ve sorumluluklar üstlenmemeleri ve ebeveynleriyle sıcak ve yakın ilişkilerini sürdürmeleri ile açıklamışlar; kronik olarak hasta bir çocuğa sahip olmanın ebeveynleşmiş bir kardeş yaratmasının şart olmadığını bildirmişlerdir.

Evlilik Çatışması, Aile İçi Şiddet ve Boşanma. Evlilik çatışmasının, diğer bir deyişle anne-baba arasındaki çatışmaların, çocuklardaki ebeveynleşme ile ilişkili olduğu bilinmektedir (Davies, Coe, Martin, Sturge-Apple ve Cummings, 2015; Macfie, Houts, Pressel ve Cox, 2008; Peris, 2006). Bu ailelerdeki çocukların ebeveynleşme davranışları farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Örneğin, çatışma sırasında ve sonrasında çocuklar ebeveynlerinin kavgalarına müdahale etmeye çalışabilir, ebeveynler çocuklarından eşleriyle aralarındaki anlaşmazlıkları çözmek için yardım isteyebilir ya da çocuklarıyla evlilik problemleri hakkında konuşarak dertlerini paylaşabilirler (Cox, Paley ve Harter, 2001). Küçük çocukların evlilik çatışmasına verdikleri tepkileri, aileye verilen problem çözme ve hikâye anlatma görevleri yoluyla inceleyen bir çalışmada (Macfie, Houts, Pressel ve Cox, 2008), çocukların 24 aylıkken dahi rol ters dönmesine işaret eden davranışlar sergiledikleri dikkati çekmiştir. Anne-baba arasındaki çatışmanın sıklığı, çocuğun çatışmayı tehdit

edici olarak algılaması, çatışmaya dahil olması ve çatışmanın çözümsüz kalması durumunda, çocuklardaki ebeveynleşme özelliklerinin de arttığı gözlenmektedir (Leon ve Rudy, 2005; Peris, Morey, Cummings ve Emery, 2008).

Çocukların evlilik çatışmasına dahil olma olasılığını en fazla arttıran durumlardan biri, şüphesiz anne-baba arasındaki kavgalarda şiddetin yaşandığı durumlardır (Wong, 2008). Aile içi şiddet durumlarında, çocuklardan biri kardeşler ile ilgilenme, ev işi yapma, şiddete uğrayan anneye bakım verme gibi bazı ebeveyn rolleri üstlenmeye zorlanabilir (Stephens, 1999; Little ve Kantor, 2002). Şiddet yaşanan ailede büyüyen ebeveynleşmiş bir çocuğun, çatışmanın ortaya çıkış sebebi olarak kendini gördüğü durumlarda ise içselleştirilmiş davranış bozukluklarının arttığı dikkati çekmektedir (Fortin, Doucet ve Damant, 2011).

Boşanma, ebeveynleşmenin sık ortaya çıktığı diğeri bir aile örüntüsüdür. Boşanma aile sisteminin yeniden yapılandırılmasını gerektiren önemli bir stresördür. Yeni bir yere taşınma, ekonomik güçlükler, ebeveynin yas dönemi, eski eşle ilişkilerin düzenlenmesi, ev işlerinde sorumlulukların artması gibi süreçler nedeniyle, başta anne olmak üzere ebeveynler çocuklarından daha fazla destek isteyebilirler (Jurkovic, Thirkield ve Morrell, 2001; Peris ve Emery, 2005). Bu görüşlerle paralel olarak, ergenlerle (Hetherington, 1999) ve yetişkinlerle (Parmiani, Iafrate ve Giuliani, 2012; Perrin, Ehrenberg ve Hunter, 2013) yürütölen çalışmalarda da boşanmış ailelerden gelen çocukların daha fazla araçsal ve duygusal ebeveynleşme bildirdikleri ortaya konmuştur. Özellikle ilk ve tek çocukların daha çok eş rolü üstelendikleri dikkati çekmektedir (Andsager, 2015; Johnson, 1999). Bu ailelerde “sadece ikimiz varız” algısının çocukla ebeveyn arasındaki yakınlığı, iletişimi ve sınırlarda belirsizleşmeyi arttırdığı, çocukların sadece kendi iyilikleri için değil annelerinin duygularını korumak amacıyla da sorumluluk alabildikleri ileri sürölmüştür (Nixon, Greene ve Hogan, 2012).

Düşük Sosyo-Ekonomik Düzey ve Göç. Ekonomik güçlükler, aileler üzerinde baskı oluşturarak, çocuğun bir ebeveyn ya da bir arkadaş gibi anne-babalarının yanında yer almasına yol açabilir. Örneğinin, ocuklar aileye katkıda bulunmak için yarı zamanlı ya da tam zamanlı bir işte çalışabilir, küçük kardeşlerine bakarak onların yarı-ebeveyni haline gelebilir; yaşadıkları evin küçüklüğü nedeniyle gizliliğinin azalması, dolayısıyla çocukların yetişkin konularına daha fazla dahil olmaları söz konusu olabilir (Burton, 2007; Chee, Goh ve Kuczynski, 2014). Ancak, bu rollerin çocukta her zaman olumsuz sonuçlara yol açmadığı dikkati çekmektedir. Düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerde, ebeveynlerin çocuktan bir miktar duygusal destek beklemesinin, aile üyeleri arasındaki yakınlığı yansıtabileceğı, bu nedenle normatif ve uyumsal olabileceğı belirtilmektedir (McMahon ve Luthar, 2007). Ancak bu noktada, yaşanan sorunların süreğenliğı ve şiddeti önemli olabilir.

Örneğin, ülkedeki ekonomik kriz nedeniyle aniden ekonomik sorunlarla yüz yüze kalan ailelerle yürütülen bir araştırmada (Jelastopulu ve Tzoumerka, 2013), ebeveynleşme yaşantısı bildiren katılımcılar, ekonomik krizin yaşamlarına kimliklerini kaybettikleri duygusu getirdiğini, anne-babaları arasındaki çatışmaların artması nedeniyle kendilerini ebeveynlerinden birini seçmek zorunda hissettiklerini ve ailede kendilerini kurtarıcı veya arabulucu gibi gördüklerini belirtmişlerdir.

Göç de değişen yaşam koşulları ve yeni bir dile ve kültüre uyum sağlama problemleri nedeniyle, çocuklarda ebeveynleşme yaşantılarını arttıran faktörlerden biridir. Çocuklar okul ve sosyal aktiviteler nedeniyle yeni kültüre daha hızlı uyum sağladıklarından, ailelerinde dil aracılığı (language brokering) ve kültür aracılığı (culture brokering) gibi roller üstlenebilirler. Kültür aracılığı, ebeveynin yeni kültüre uyumuna yardımcı olmayı içerirken, dil aracılığı çevirmenlik rolünü ifade etmektedir (Ponizovsky, Kurman ve Roer-Strier, 2012). Duygusal ebeveynleşme, ebeveynlerin yeni kültüre uyum sağlamak zorlanmaları durumunda daha fazla ortaya çıkmaktadır (Titzmann, 2012). Göçmen ergenlerin ailede daha fazla eş rolü üstlendiği, bunun yarattığı olumsuz etkilerin ise aile üyeleri arasındaki yakınlığın ve özerlik desteğinin güçlü olması durumunda azaldığı bildirilmektedir (Oznobishin ve Kurman, 2009; Walsh, Shulman, Bar-On ve Tsur, 2006).

Çocukluk Dönemindeki Ebeveynleşmenin Birey Üzerindeki Etkileri

Çocukluk dönemindeki ebeveynleşme yaşantılarının birey üzerindeki etkilerini ele alan çalışmaların çoğu, olumsuz etkilere odaklanmaktadır. Çünkü çocuğun gelişim düzeyinin üstünde yetişkin sorumlulukları üstlendiğinde, kendi ihtiyaçlarını bastıracağı ve gelişiminin zarar göreceği, dolayısıyla ebeveynleşmenin psikososyal işlevsellikte bozulmaya yol açacağı varsayılmaktadır. Ancak son yıllarda yapılan bazı araştırmalar, ebeveynleşme yaşantılarının bazı durumlarda bireyin işlevselliğinin artmasıyla ilişkili olabileceğini ortaya koymaktadır (Hooper, 2007a,b). Bu bölümde, ebeveynleşmenin çocuk, ergen ve yetişkinin kişilik gelişimi, ruh sağlığı ve psikolojik uyumu üzerinde yarattığı olumlu ve olumsuz etkiler, ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

Ebeveynleşmenin Olumsuz Sonuçları. Çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca, ebeveynleşme yaşantıları ile bağlantılı olduğu düşünülen en önemli sorunlardan biri, düşük akademik başarıdır (Chase, Deming ve Wells, 1998; Nako, 2015). Buna ek olarak, bu çocuk ve ergenlerin arkadaşlarıyla daha zayıf sosyal ilişkiler kurdukları ve daha fazla içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri ifade ettikleri gözlenmiştir (Johnston, 1990; Macfie, Houts, McElwain ve Cox, 2005; Peris, Goeke-Morey, Cummings ve Emery, 2008). Benzer bir problem üniversite öğrencilerinde de saptanmış, çocukluğunda yüksek düzeyde

ebeveynleşme yaşantısı bildiren gençlerin, üniversiteye uyum sağlamada daha fazla sorun yaşadıkları görülmüştür (Baumann, 2006; Leonard, 2012). Ebeveynleşme puanı yüksek olan üniversite öğrencisi kadınlarla yürütülen bir araştırmada (Gilford ve Reynolds, 2011), bu öğrencilerin evdeki stresli ortamdan uzaklaşmak için genelde yaşadıkları yerin uzağında bir üniversiteye gittikleri ancak ailelerinin kendilerine eve dönmeleri konusunda ısrarcı davrandıkları ortaya konmuştur. Bu bireyler, uzaktayken bile ebeveynlerinin problemleri ile ilgilenmeye devam ettiklerini, ziyaret için eve gittiklerinde hemen eski rollerine geri döndüklerini ve bakım veren rolü ile öğrenci rolünü dengelemekte zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Ebeveynleşme, belki de en önemli etkilerini, bireyin benlik kavramı ve kişilik gelişimi üzerinde göstermektedir. Çocukluktaki ebeveynleşmenin ergenlik döneminde gerçek benliği yansıtan davranışların azlığıyla (Goldner, Abir ve Sachar, 2016), yetişkinlikte ise utanca yatkınlıkla (Wells ve Jones, 2000) ilişkili olduğunu bulunmuştur. Yazarlar, ebeveynleşmenin çocuğun gerçek yeteneklerini geliştirmesi pahasına, ebeveynin beklentileri ve ihtiyaçlarıyla zamanından önce özdeşim kurmayı gerektirdiğini, gerçek benliğe dair ödüllendirilmemiş arayışların çocuğu utanç duygusuyla baş başa bıraktığını belirtmişlerdir. Ayrıca, bu bireylerin bölme savunma mekanizmasını daha fazla kullandıklarını, böylelikle gerçek benlikleri ile ilgili kötü duygularının üstesinden gelmeye çalıştıklarını vurgulamışlardır (Wells ve Jones, 1998). Jones ve Wells (1996) ise ebeveynleşmenin mazoşistlik ve narsisistik kişilik özellikleriyle ilişkili olduğunu saptamışlardır. Yazarlara göre, çocuğun ebeveynin fiziksel ya da duygusal ihtiyaçlarına doğrudan bakım vermesi (örn., iyi bir dinleyici olma, özerklik arayışlarını bastırma, “annesinin küçük yardımcısı” olma) mazoşistlik ebeveynleşmeyle; ebeveynin idealize ettiği kendiliğini çocuğa yansıtması (örn., büyük bir müzisyen, profesör veya başarılı bir iş adamı olarak ebeveynin rüyalarını gerçekleştirme) ise narsisistik ebeveynleşme ile ilişkilidir. Buna ek olarak, ebeveynleşmiş yetişkinlerin, çocukluklarında ebeveynlerinin ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayamadıklarına dair hisler taşıdıkları, bunun sonucunda da sürekli olarak yetersizlik duygularıyla uğraşan bir benlik algısı (impostor fenomeni) geliştirdikleri ileri sürülmüştür (Castro, Jones ve Mirsalimi, 2004). Bunun tersi bir durum ise ebeveynleşme ile yetişkinlikteki Makyavelist (manipulatif) kişilik özellikleri arasında bulunmuştur (Lång, 2016). Yazar, duygusal ebeveynleşmenin, erkeklerde, manipülatif taktiklerle ilişkili olduğunu saptamış; bu eğilimleri çocuğun ihmalkâr ve yordanamayan aile ortamıyla bir başa çıkma şekli olarak kontrolü ele geçirme isteğiyle açıklamıştır.

Ebeveynleşmenin bireyin ruh sağlığı üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar ise çocukken gelişim düzeyinin üzerindeki rol ve sorumluluklar üstlenmenin, sonraki yıllarda daha fazla depresyon (Shifren ve Kachorek, 2003; Williams ve Francis, 2010), kaygı (Tan, Moulding, Nedeljkovic ve Kyrios, 2010;

Williams, 2010), somatizasyon (Schier, Herke, Nickel, Egle ve Hardt, 2015), obsesif inançlar (Köyden, 2015), yeme bozukluğu (Ketisch, Jones, Mirsalimi, Casey ve Milton, 2014) ve alkol/madde bağımlılığı veya kötüye kullanımı (Dragan ve Hardt, 2016; Hooper, Doehler, Jankowski ve Tomek, 2012; Rothman, Bernstein ve Strunin, 2010) ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. On iki araştırma üzerinden yürütülen bir meta-analiz çalışmasında (Hooper, DeCoster, White ve Voltz, 2011) ise ebeveynleşmenin yetişkinlik dönemi psikopatolojileri üzerinde pozitif yönlü, küçük ama önemli bir etkiye ($r = .14$) sahip olduğu saptanmıştır.

Ebeveynleşme yaşantıları, bireyin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkileri üzerinde de olumsuz etkiler göstermektedir. Baggett (2010), ebeveynleşme, eş halini alma veya yetişkin halini alma gibi sınırlarda çözülme türlerinin, ebeveyn stilleri ve bağlanma stili kontrol edildikten sonra dahi, bireylerin romantik ilişkilerinden daha az memnun olmaları ve partnerlerine ya da ilişkiye daha az güvenmeleri ile ilişkili olduğunu öne sürmüştür. Benzer bulgular elde eden Baggett, Shaffer ve Muetzelfeld (2015) ise bu örüntünün kadınların partnerleriyle olan ilişkilerini daha olumsuz etkilediğini saptamışlardır. Yine çocukluktaki duygusal ebeveynleşmenin, bireylerin bugünkü ilişkilerinde daha fazla kompulsif bakım-veren davranışlar (Bourassa, 2010) ve yapıcı olmayan iletişimle (Madden ve Shaffer, 2016) ilişkili olduğu gözlenmiştir. Slagle (2000) ise kardeş ve ev işleri odaklı ebeveynleşme puanları yüksek bireylerin, evliliğe karşı olumsuz tutumlar ifade ettiklerini bildirmiştir.

Ebeveynleşmenin Olumlu Sonuçları. Bazı klinisyenler ve araştırmacılar, ebeveynleşmenin olumlu sonuçlar da doğurabildiğini fark etmişlerdir (Burton, 2007; Fitzgerald ve ark., 2008; Telzer ve Fuligni, 2009; Tompkins, 2007). Ebeveynleşmenin yararlı ve zararlı etkilerinin ele alındığı bir gözden geçirme çalışmasında (East, 2010), aile üyelerine bakım veren çocukların olgunlaşma, kendine-güven, empati gelişiminin hızlandığı ve farklı bakış açılarını anlama becerilerinin arttığı ifade edilmiştir. Çocukluk döneminde ebeveynleşme yaşantıları bildiren yetişkinlerin ise kriz durumlarda nasıl tepki vereceklerini daha iyi bildikleri, yeterli, girişimci ve sabırlı davrandıkları ve kişilerarası ilişkilerdeki yeterliliklerinin daha yüksek olduğu öne sürülmüştür (Jurkovic ve Casey, 2000; Thirkield, 2002). Ebeveynleşmenin ruh sağlığı üzerindeki etkilerini ele alan bazı çalışmalarda (Stein, Rotheram-Borus ve Lester, 2007; Williams, 2010), ebeveynleşmenin ergenlik döneminde olumsuz etkiler göstermesine rağmen, yetişkinlik döneminde daha iyi başa çıkma becerileri, daha az madde kullanımı ya da daha düşük depresyon gibi olumlu sonuçlarla ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgulardan hareketle, ebeveynleşmenin zararlı etkilerinin zaman içinde azalabileceği öne sürülmüştür.

Son yıllarda, ebeveynleşmenin getirdiği olumlu sonuçların travma sonrası büyüme yaşantılarıyla ilişkili olabileceği ileri sürülmektedir (Hooper, 2007b).

Travma sonrası büyüme, stresli veya travmatik olayların ardından, bireylerin yeni bazı başa çıkma becerileri ve olumlu yönde değişimler kazanması ile bu becerileri daha iyi bir işlevsellik için yeni yaşantılarına aktarmasıdır. Yazar, ebeveynleşme çocuğun durum üzerinde kontrol hissinin olmadığını, ilk ebeveynleşme yaşantılarında durumla nasıl başa çıkacağını bilmediğini, kendini donanımlı hissetmediğini ve bu yaşantıların yetişkinlikte uzun süreli etkiler bıraktığını belirterek, ebeveynleşme yaşantılarının travmatik yaşantılara benzediğini öne sürmektedir. Üniversite öğrencilerinde duygusal ebeveynleşme, psikolojik dayanıklılık ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkileri ele aldıkları çalışmalarında da bu üç değişkenin birbirleriyle ilişkili olduğunu ve ebeveynleşmenin travma sonrası büyümeyi yordayan değişkenlerden biri olduğunu saptamışlardır (Hooper, Marotta ve Lanthier, 2008).

Ebeveynleşmenin Sonuçlarıyla İlişkili Olan Aracı ve Düzenleyici Değişkenler. Önceki bölümde belirtildiği gibi, ebeveynleşmenin birey üzerindeki etkilerini ele alan araştırmaların bulguları, bu sürecin bireyler üzerinde farklı etkiler yaratabileceğini ortaya koymaktadır. Ancak literatürde olumlu ve olumsuz etkilerin ortaya çıkmasıyla ilişkili olan mekanizmalar hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. En çok vurgulanan özelliklerden biri, bakım verici davranışların *şiddeti ve süresi* ile ilgilidir. Haftada 20 saatin üzerinde olan, birkaç yılın üzerinde devam eden ve çocuğa gelişim düzeyinin çok üstünde sorumluluklar yükleyen ebeveynleşme yaşantılarının olumsuz etkiler yaratma olasılığı daha yüksektir (East, 2010; Shiftren ve Kachorek, 2003). Diğer bir düzenleyici değişken *cinsiyettir*. Kız çocukların erkeklere göre daha fazla ebeveynleşme yaşantısı bildirdikleri (Macfie, Houts, McElwain ve Cox, 2005; McMahon ve Luthar, 2007; Schier, Herke, Nickel, Egle ve Hardt, 2015) gözlenmekle birlikte, bazı çalışmalarda cinsiyetler arasında fark bulunamamıştır (Castro, Jones ve Mirsalimi, 2004; Jurkovic, Thirkield ve Morrell, 2001). *Yaş* da çocuğun üstelendiği rol ve sorumlulukların etkilerini belirleyen değişkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailede daha çok büyük çocuğun yetişkin rolleri üstlendiği bilinmekle birlikte, ebeveynleşme yaşantıları ilk ortaya çıktığında çocuğun yaşının küçük olmasının olumsuz sonuçlarla daha fazla ilişkili olduğu dikkati çekmektedir (Burton, 2007; Hooper, 2007b; Jurkovic, 1997). Bunların yanı sıra, çocuğun içinde yaşadığı *kültür* de üstlendiği bu görev ve sorumlulukları nasıl algılayacağını şekillendirebilmektedir. Örneğin, Afrika kökenli Amerikalı genç yetişkinler, Avrupa kökenli Amerikalı yaşlılarına göre daha fazla araçsal ebeveynleşme bildirmektedir. Bu tür rol ve sorumlulukları üstlenmenin daha normatif bir yaşam olayı olarak kabul edildiği kültürlerde, ebeveynleşmenin olumsuz etkileri de daha az olacaktır (East, 2010; Hooper ve Wallace, 2010; Manzi, Vignoles, Regalia ve Scabini, 2006; Telzer and Fuligni, 2009). Son olarak, *ebeveynleşme türü* de sonuçlar üzerinde etki göstermektedir; duygusal

ebeveynleşme, araşsal ebeveynleşmeye göre birey üzerinde daha olumsuz sonuçlar yaratmaktadır (Hooper 2008; Hooper ve Wallace, 2010)

Belirtilen bağlamsal değişkenlerin yanı sıra, algılanan *adalet kavramı* (perceived fairness) da ebeveynleşmenin etkileri üzerinde en çok rol oynayan değişkenlerden biridir (Jurkovic, 1997). Algılanan adalet, çocuğun yaşantılarını haklı bir gereklilik ve karşılıklı bir durum olarak değerlendirip değerlendirmedir. Yazara göre ebeveynleşme süreci çocuk tarafından adil ve karşılıklı olarak algılanıyorsa, etkileri daha az şiddetli olacaktır. Araştırmacılar, algılanan adalet olgusunun, çocukluktaki ebeveynleşme yaşantıları ile ruhsal bozukluk arasındaki ilişkiyi düzenleyen en önemli değişken olduğunu bildirmektedir (Hooper ve Wallace, 2010; Jankowski, Hooper, Sandage ve Hannah, 2011). Algılanan adaletin yanı sıra, ebeveyn-çocuk ilişkisinden memnuniyet (McKenna, 1995), benliğin ayrışması (Jankowski ve Hooper, 2012), sosyal destek (Gilford, 2012) ve kontrol odağı (Williams ve Francis, 2010) gibi faktörlerin de ebeveynleşmenin olumlu ve olumsuz sonuçlar yaratmasını etkileyen aracı veya düzenleyici değişkenler olduğu dikkati çekmektedir.

Sonuç

Ebeveynlere ait olduğu kabul edilen rol ve sorumlulukların çocuk ya da ergen tarafından üstlenilmesi anlamına gelen ebeveynleşmenin, çocuğun gelişimi üzerinde önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Aşırı miktarda ebeveyn rolü üstlenmek, çocuğun çocukluğundan vazgeçmesine ve yaşının gerektirdiği gelişimsel görevleri yeterince yerine getirememesine yol açabilir. Buna ek olarak, ebeveynleşmenin etkisi yetişkin yaşamında da çeşitli olumsuz kişilik örüntüleriyle ve psikopatolojilerle kendini gösterebilir.

Bu bölümde son olarak ebeveyn rol ve sorumlulukları üstlenmiş çocuk, ergen ve yetişkinlerle yürütülecek görüşmelerde ve tedavilerde dikkat edilmesi gereken noktalar, izlenebilecek yollar kısaca ele alınacaktır.

Ebeveynleşmiş Çocuk ve Ergenlerle Çalışan Ruh Sağlığı Uzmanları İçin Öneriler. Ebeveynleşme yaşantıları olan çocuk ve ergenlerle çalışırken, terapist çocuğun ve ailenin ihtiyaçlarını bir bütün içerisinde değerlendirmelidir (Patel, 2015). Çocuk ve aileyle birlikte çalışan terapistin birincil hedefi, yapıcı ve yıkıcı ebeveynleşme davranışlarını birbirinden ayırtmak olmalıdır. Burada amaç, ebeveynleşmiş çocuktan tüm sorumluluklarını almak değildir. Bunun yerine, çocuğun yaşına uygun sorumluluklar alması hedeflenmelidir. Terapinin diğer hedefleri, aile sistemler yaklaşımları kapsamında yer alan yöntem ve teknikleri

kullanarak, problemi ve rolleri yeniden tanımlama, aile üyeleri arasındaki ilişkileri yeniden düzenleme ve sınırların yeniden çizilmesi olmalıdır.

Goff (2001), bağlamsal aile terapisi yaklaşımı çerçevesinde, ebeveynleşmiş çocuklar ve aileleriyle çalışırken dikkat edilmesi gereken bazı ilkeler sıralamıştır. Bunlardan ilki, çocuğun ailesine olan katkılarının onaylanması ve takdir edilmesinin gerekliliğidir. İkincisi, ebeveynleşmenin kuşaktan kuşağa aktarıldığı göz önüne alınarak, ebeveynlerin kendi ebeveynleşme yaşantılarına odaklanmaktır. Anne-babaların kendi ebeveynleşme yaşantıları ve bu yaşantılarla ilişkili olarak halen taşıdıkları sıkıntı ve yükler üzerinde çalışılmalıdır. Üçüncüsü, çocuğun ebeveynleşmesi ile ebeveynin kendi ebeveynleşme yaşantıları arasında bağlantı kurarak, nasıl kuşaktan kuşağa aktarıldığı konusunda aileye farkındalık kazandırmaktır. Son olarak, çocuğun yaşına uygun görev ve sorumluluklar üstlenmeye devam etmesi vurgulanmalıdır. Terapist, çocuğun var olan konumunu dışlamadan, aile içinde yeni rol ve sorumluluklar bulmasına yardım etmelidir.

Bunlara ek olarak, ebeveynlerle yürütülen görüşmelerde, ebeveynlere çocuklarının aileye katkısı konusunda farkındalık kazandırılmalı ve çocuklarından yaşlarına uygun olmayan beklentiler geliştirmelerinin, çocuğun gelişimi üzerindeki etkileri hakkında bilgilendirilmelidirler. Ayrıca ebeveynlere eşlerinden karşılayamadıkları rahatlık, yakınlık, konfor gibi yetişkin ihtiyaçları ile kendi çocukluklarında ebeveynlerinden karşılayamadıkları diğer ihtiyaçlarını, eşlerinden, başka bir yetiştikenden ya da terapistten karşılamalarının önemini anlamaları konusunda destek olunmalıdır. Bunun yanı sıra, ebeveyn ile çocuk arasındaki bağlanmayı da güçlendirebilecek bir tedavi planı geliştirilmelidir (Macfie, Houts, McElwain ve Cox, 2005; Macfie, Houts, Pressel ve Cox, 2008).

Ebeveynleşmiş Yetişkinlerle Çalışan Ruh Sağlığı Uzmanları İçin Öneriler. Çocukluğunda ebeveynleşme yaşantıları olan bir yetişkinle çalışırken, bireyin üstelendiği rol ve sorumluluklar, tüm aile sisteminin geçmişteki ve bugünkü işlevselliği bağlamında değerlendirilmelidir. Hooper (2007b) ebeveynleşme olgusunu değerlendirmek amacıyla sorulabilecek bazı soruların hem terapistin hem de danışanın süreci daha iyi kavramasına yardımcı olabileceğini belirtmiştir. Yazara göre, ilk olarak, ebeveynleşme süreci başladığında danışanın kaç yaşında olduğu araştırılmalıdır. Çok küçük yaşta başlayan ebeveynleşme süreci ile ergenlik döneminde başlayan bir sürecin klinik sonuçlarının farklı olması beklenmektedir. İkinci olarak, ebeveynleşme sürecine katkıda bulunan olay ya da olaylar araştırılmalıdır. Örneğin, ebeveynde aniden ortaya çıkan bir hastalık nedeniyle akut şekilde başlayan bir ebeveynleşme süreci, kuşaklararası bir geçmişi olan, uzun ve kronik bir süreçten farklı etkiler gösterecektir. Diğer önemli sorular, ebeveynleşme sürecinin ne sıklıkta ortaya çıktığı, ne kadar sürdüğü ve sürece kimin dahil

olduğudur (kardeş, ebeveyn ya da her ikisi gibi). Ebeveynleşme yaşantıları kardeşiyle ilgili olan ve bu sırada ebeveyninden sürekli destek alan bir bireyin yaşadığı süreçle, tüm ailenin ebeveynleşme sürecine dahil olduğu, uzun zaman devam eden ve bireyin destek almadığı yaşantıların etkileri birbirinden farklı olacaktır. Yazar, bu soruların hem danışana hem de terapistte sürecin nasıl geliştiği konusunda bilgi vereceğini, böylelikle daha etkili bir tedavi planı geliştirilebileceğini vurgulamaktadır.

Tedavide yapıcı ve yıkıcı davranışlar arasındaki farklar mutlaka ayrıştırılmalıdır. Ebeveynleşmeyi travma sonrası büyüme çerçevesinde ele alan Hooper (2007b), travmatik büyüme yaşantılarını hızlandırabilmek amacıyla görüşmelerde dikkat edilebilecek birkaç noktayı vurgulamıştır. Buna göre, terapist öncelikle danışanı öyküsünü anlatırken çözüm, öneri ve tavsiyede bulunmaktan kaçınarak dinlemelidir. Terapist, stres ve travma yaşantılarının ardından, danışanda gerçekleşen büyümeye dair olumlu yorumlar ve vurgulamalar yapmalıdır. Ancak, bu yorumların ne zaman ve nasıl yapıldığı önemlidir. Danışanın duymaya ve travmanın sonucunu büyüme olarak anlamlandırmaya hazır olması gerekir. Benzer şekilde, çok ağır travmatik olaylarda travmatik büyüme kavramını kullanırken dikkatli olunmalıdır. Terapist, çok dikkatli ve saygılı bir dille büyüme potansiyelini gözden geçirebilir ancak çok şiddetli travmatik olayların ardından büyüme olup olmadığıyla ilgili kararları vermek danışana bırakılmalıdır. Travma sonrası büyümeyi, olayın kendisiyle değil, danışanın olayın ardından gösterdiği çabalar ile ilişkilendirmek gereklidir.

Son olarak, ebeveynleşmiş yetişkinlerle yapılacak görüşmelerde, algılanan haksızlık algısı değerlendirilmelidir. Çocukluğunda yaşadıklarının haksızca olduğuna dair düşünceler ruminasyonla ve affedememe ile bağlantılı olduğunda, bireyin psikolojik sağlığı üzerinde daha olumsuz etkiler gösterebilir. Benzer şekilde, danışanın bugünkü bağlanma ilişkileri de ebeveynleşme örüntüleri çerçevesinde ele alınmalıdır. Klinik ve toplum örnekleminde, ebeveynleşmenin etkilerini düzenleyen ve travma sonrası büyümeyi etkileyen değişkenlerin belirlenmesini amaçlayan araştırmalar da hem klinik görüşmeler hem de koruyucu ve önleyici müdahale programları için yol gösterici olacaktır.

Kaynaklar

- Aldridge, J. (2006). The experiences of children living with and caring for parents with mental illness. *Child Abuse Review*, 15(2), 79-88.
- Aldridge, J. ve Becker, S. (1993). Children as carers. *Archives of Disease in Childhood*, 69 (4), 459-462.

- Alexander, P. C. (1992). Application of attachment theory to the study of sexual abuse. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(2), 185-195.
- Andsager, K. (2015). *Perceptions of boundary ambiguity and parentification effects on family satisfaction, family support, and perceived stress in young adults of divorced families* (Yayınlanmamış doktora tezi). Kansas State University, USA).
- Backer, C., Murphy, R., Fox, J. R., Ulph, F. ve Calam, R. (2016). Young children's experiences of living with a parent with bipolar disorder: Understanding the child's perspective. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 90(2), 212-228
- Baggett, E. A. (2010). *Familial predictors of young adult romantic relationship functioning: A closer look at boundary dissolution* (Yayınlanmamış lisans tezi). University of Georgia.
- Baggett, E., Shaffer, A. ve Muetzelfeld, H. (2015). Father–daughter parentification and young adult romantic relationships among college women. *Journal of Family Issues*, 36(6), 760-783.
- Baumann, R. A. (2006). *Childhood parentification and adjustment to college: An exploratory investigation* (Yayınlanmamış doktora tezi). Texas Woman's University, TX.
- Bauman, L. J., Foster, G., Johnson Silver, E., Berman, R., Gamble, I. ve Muchaneta, L. (2006). Children caring for their ill parents with HIV/AIDS. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 1(1), 56-70.
- Bellow, S.M., Boris, N.W., Larrieu, J.A., Lewis, M.L. ve Elliot, A. (2005). Conceptual and clinical dilemmas in defining and assessing role reversal in young child-caregiver relationships. *Journal of Emotional Abuse*, 5(2/3), 43-66.
- Boszormenyi-Nagy, I. ve Spark, G. M. (1973). *Invisible loyalties: Reciprocity in intergenerational family therapy*. New York, NY: Harper & Row.
- Bourassa, K. ve Allen, J. (2010). *Compulsive caregiving: Emotional parentification in childhood and its association with romantic relationships in late adolescence and early adulthood* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). University of Virginia.
- Brankin, L. (2015). *A phenomenological analysis: Exploring the lived experiences of the adult daughter's perception of maternal mental illness and the trans-generational impact on parenting* (Yayınlanmamış doktora tezi). The Chicago School of Professional Psychology.

- Burnett, G., Jones, R. A., Bliwise, N. G. ve Ross, L. T. (2006). Family unpredictability, parental alcoholism, and the development of parentification. *The American Journal of Family Therapy*, 34(3), 181-189.
- Burton, L. (2007). Childhood adultification in economically disadvantaged families: A conceptual model. *Family Relations*, 56(4), 329-345.
- Byng-Hall, J. (2002). Relieving parentified children's burdens in families with insecure attachment patterns. *Family Process*, 41(3), 375-388.
- Caruz, L. (2006). *Dyadic relationship and parentification in siblings of children with autism spectrum disorder*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Alliant International University, Los Angeles.
- Castro, D. M., Jones, R. A. ve Mirsalimi, H. (2004). Parentification and the impostor phenomenon: An empirical investigation. *The American Journal of Family Therapy*, 32(3), 205-216.
- Champion, J. E., Jaser, S. S., Reeslund, K. L., Simmons, L., Potts, J. E., Shears, A. R. ve Compas, B. E. (2009). Caretaking behaviors by adolescent children of mothers with and without a history of depression. *Journal of Family Psychology*, 23(2), 156-166.
- Chase, N. D. (1999). Parentification: An overview of theory, research, and societal issues. In N.D. Chase (Ed.), *Burdened Children: Theory, Research, and Treatment of Parentification*, (pp. 3-33). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Chase, N. D., Deming, M. P. ve Wells, M. C. (1998). Parentification, parental alcoholism, and academic status among young adults. *American Journal of Family Therapy*, 26(2), 105-114.
- Chee, L. P., Goh, E. ve Kuczynski, L. (2014). Oversized loads: Child parentification in low-income families and underlying parent-child dynamics. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 95(3), 204-212.
- Cox, M. J., Paley, B. ve Harter, K. (2001). Interparental conflict and parent-child relationships. In J.H. Grych ve F.D. Fincham (Eds.), *Interparental Conflict and Child Development: Theory, Research, and Applications*, (pp. 249-272). UK: Cambridge University Press.
- Davies, P. T., Coe, J. L., Martin, M. J., Sturge-Apple, M. L. ve Cummings, E. M. (2015). The developmental costs and benefits of children's involvement in interparental conflict. *Developmental Psychology*, 51(8), 1026.
- Dragan, M. ve Hardt, J. (2016). Childhood adversities and risk for problematic alcohol use. *Addictive Behaviors*, 59, 65-71.

- Diaz, N., Siskowski, C. ve Connors, L. (2007). Latino young caregivers in the United States: Who are they and what are the academic implications of this role? *Child & Youth Care Forum*, 36(4), 131-140.
- Duryea, M. M. (2007). *Mothers with chronic physical illness and the parentification of their children* (Yayınlanmamış doktora tezi). The University of New Mexico.
- Earley, L. ve Cushway, D. (2002). The parentified child. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7(2), 163-178.
- East, P. L. (2010). Children's provision of family caregiving: Benefit or burden?. *Child Development Perspectives*, 4(1), 55-61.
- Edwards, L. V., Irving, S. M., Amutah, N. N. ve Sydnor, K. D. (2012). Am I my mother's keeper? Children as unexpected sources of social support among African American women living with HIV-AIDS. *Journal of Black Studies*, 43(5), 571-595.
- Fagan, M. A. (2003). Exploring the relationship between maternal migraine and child functioning. *Headache: The Journal of Head and Face Pain*, 43(10), 1042-1048.
- Fitzgerald, M. M., Schneider, R. A., Salstrom, S., Zinzow, H. M., Jackson, J. ve Fossel, R. V. (2008). Child sexual abuse, early family risk, and childhood parentification: Pathways to current psychosocial adjustment. *Journal of Family Psychology*, 22(2), 320.
- Fortin, A., Doucet, M. ve Damant, D. (2011). Children's appraisals as mediators of the relationship between domestic violence and child adjustment. *Violence and Victims*, 26(3), 377-392.
- Gilford, T. T. (2012). *An exploration of the role of perceived social support, coping, and resilience in the academic motivation of parentified Black college students* (Yayınlanmamış doktora tezi). State University of New York at Buffalo.
- Gilford, T. T. ve Reynolds, A. (2011). "My mother's keeper": The effects of parentification on black female college students. *Journal of Black Psychology*, 37(1), 55-77.
- Gladstone, B. M., Boydell, K. M., Seeman, M. V. ve McKeever, P. D. (2011). Children's experiences of parental mental illness: a literature review. *Early Intervention in Psychiatry*, 5(4), 271-289.
- Godsall, R. E., Jurkovic, G. J., Emshoff, J., Anderson, L. ve Stanwyck, D. (2004). Why some kids do well in bad situations: Relation of parental alcohol

- misuse and parentification to children's self-concept. *Substance Use & Misuse*, 39(5), 789-809.
- Goff, J. F. L. (2001). Fundamentals of theory and practice revisited: Boszormenyi Nagy and contextual therapy: An overview. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 22(3), 147-157.
- Goldner, L., Abir, A. ve Sachar, C. S. (2016). Adolescents' true-self behavior and parent-adolescent boundary dissolution: The mediating role of rejection sensitivity. *Child Indicators Research*, 10, 1-22.
- Hedges, K. E. (2012). A family affair: contextual accounts from addicted youth growing up in substance using families. *Journal of Youth Studies*, 15(3), 257-272.
- Hetherington, E. M. (1999). Should we stay together for the sake of the children? In Hetherington, E. M. (ed.), *Coping with Divorce, Single Parenting, and Remarriage: A Risk and Resiliency Perspective* (pp. 93-116). London: Erlbaum.
- Hooper, L. M. (2007a). The application of attachment theory and family systems theory to the phenomena of parentification. *The Family Journal*, 15, 217-223.
- Hooper, L. M. (2007b). Expanding the discussion regarding parentification and its various outcomes: Implications for mental health research and practice. *Journal of Mental Health Counseling*, 29, 322-337.
- Hooper, L. M. (2008). Defining and understanding parentification: Implications for all counselors. *Alabama Counseling Association Journal*, 34(1), 34-43.
- Hooper, L. M. (2012). Parentification. In R. J. R. Levesque (Ed.), *Encyclopedia of Adolescence*, (Vol. 4, pp. 2023-2031). New York, NY: Springer.
- Hooper, L. M., DeCoster, J., White, N. ve Voltz, M. L. (2011). Characterizing the magnitude of the relation between self-reported childhood parentification and adult psychopathology: A meta-analysis. *Journal of Clinical Psychology*, 67(10), 1028-1043.
- Hooper, L. M., Doehler, K., Jankowski, P. J. ve Tomek, S. E. (2012). Patterns of self-reported alcohol use, depressive symptoms, and body mass index in a family sample: The buffering effects of parentification. *The Family Journal*, 20(2), 164-178.
- Hooper, L. M., Marotta, S. A. ve Lanthier, R. P. (2008). Predictors of growth and distress following childhood parentification: A retrospective exploratory study. *Journal of Child and Family Studies*, 17(5), 693-705.

- Hooper, L. M. ve Wallace, S. A. (2010). Evaluating the parentification questionnaire: Psychometric properties and psychopathology correlates. *Contemporary Family Therapy*, 32(1), 52-68.
- Jacobvitz, D. B., Riggs, S. ve Johnson, E. (1999). Cross-sex and same-sex family alliances. Immediate and long-term effects on sons and daughters. In N.D. Chase (Ed.), *Burdened Children: Theory, Research, and Treatment of Parentification*, (pp. 34–55). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Jankowski, P. J. ve Hooper, L. M. (2012). Differentiation of self: A validation study of the Bowen theory construct. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 1(3), 226.
- Jankowski, P. J., Hooper, L. M., Sandage, S. J. ve Hannah, N. J. (2013). Parentification and mental health symptoms: Mediator effects of perceived unfairness and differentiation of self. *Journal of Family Therapy*, 35(1), 43-65.
- Jelastopulu, E. ve Tzoumerka, K. A. (2013). The effects of economic crisis on the phenomenon of parentification. *Universal Journal of Psychology*, 1(3), 145-151.
- Johnston, D. R. (1999). *Mother-son interactions predictive of high parentification self-reported by adolescent sons*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Universite de Montreal.
- Johnston, J. R. (1990). Role diffusion and role reversal: Structural variations in divorced families and children's functioning. *Family Relations*, 39(4), 405-413.
- Jones, R. A. ve Wells, M. (1996). An empirical study of parentification and personality. *American Journal of Family Therapy*, 24(2), 145-152.
- Jurkovic, G. J. (1997). *The plight of the parentified child*. New York: Brunner Mazel Inc.
- Jurkovic, G. J. ve Casey, S. (2000). *Parentification in immigrant Latino adolescents*. In Proyecto Juventud: A multidisciplinary study of immigrant Latino adolescents. Proceedings of Symposium conducted at the meeting of the Society for Applied Anthropology, San Francisco, CA.
- Jurkovic, G. J., Thirkield, A. ve Morrell, R. (2001). Parentification of adult children of divorce: A multidimensional analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(2), 245-257.
- Katz, J., Petracca, M. ve Rabinowitz, J. (2009). A retrospective study of daughters' emotional role reversal with parents, attachment anxiety, excessive

- reassurance-seeking, and depressive symptoms. *The American Journal of Family Therapy*, 37(3), 185-195.
- Keigher, S., Zabler, B., Robinson, N., Fernandez, A. ve Stevens, P. E. (2005). Young caregivers of mothers with HIV: Need for supports. *Children and Youth Services Review*, 27(8), 881-904.
- Kerig, P. K. (2005). Revisiting the construct of boundary dissolution: A multidimensional perspective. *Journal of Emotional Abuse*, 5(2-3), 5-42.
- Ketisch, T., Jones, R., Mirsalimi, H., Casey, R. ve Milton, T. (2014). Boundary disturbances and eating disorder symptoms. *The American Journal of Family Therapy*, 42(5), 438-51.
- Kohut, H. (1977). *Kendiliğin yeniden yapılanması*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Köyden, D. (2015). *Ebeveynleşme olgusunun depresyon, kaygı, öfke ve obsesif inanış biçimleriyle ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Láng, A. (2016). Perceived childhood emotional parentification is associated with Machiavellianism in men but not in women. *Polish Psychological Bulletin*, 47(1), 136-140.
- Leon, K. ve Rudy, D. (2005). Family processes and children's representations of parentification. *Journal of Emotional Abuse*, 5(2-3), 111-142.
- Leonard, C. L. (2012). *Assessing the impact of parentification on students' adjustment to college* (Yayınlanmamış doktora tezi). Fielding Graduate University.
- Little, L. ve Kaufman Kantor, G. (2002). Using ecological theory to understand intimate partner violence and child maltreatment. *Journal of Community Health Nursing*, 19(3), 133-45.
- Macfie, J., Houts, R. M., McElwain, N. L. ve Cox, M. J. (2005). The effect of father-toddler and mother-toddler role reversal on the development of behavior problems in kindergarten. *Social Development*, 14(3), 514-531.
- Macfie, J., Houts, R. M., Pressel, A. S. ve Cox, M. J. (2008). Pathways from infant exposure to marital conflict to parent-toddler role reversal. *Infant Mental Health Journal*, 29(4), 297-319.
- Madden, A. R. ve Shaffer, A. (2016). The relation between parentification and dating communication: The role of romantic attachment-related cognitions. *The Family Journal*, 24(3), 313-318.

- Manzi, C., Vignoles, V. L., Regalia, C. ve Scabini, E. (2006). Cohesion and enmeshment revisited: Differentiation, identity, and well-being in two European cultures. *Journal of Marriage and Family*, 68, 673-689.
- McKenna, S. (1995). *A causal model of family influence: the effects of family structure, birth order, familial satisfaction, and parentification* (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Arkansas, Fayetteville.
- McMahon, T. J. ve Luthar, S. S. (2007). Defining characteristics and potential consequences of caretaking burden among children living in urban poverty. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(2), 267-281.
- Mechling, B. M. (2015). A cross-sectional survey of the effect on emerging adults living with a depressed parent. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 22(8), 570-578.
- Mechling, B. (2016). From shadows to hope: Shared experiences of emerging adults who grew up with a depressed parent in the home. *Issues in Mental Health Nursing*, 37(4), 211-18.
- Minuchin, S. (1974). *Families & family therapy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Minuchin, S., Montalvo, B., Guerney, B. G., Rosman, B. ve Schumer, F. (1967). *Families of the slums: An exploration of their structure and treatment*. New York, NY: Basic Books.
- Moffett, B. (2008). Parentification in child-headed households within the context of HIV and AIDS (Yayınlanmamış doktora tezi).
- Murphy, G., Peters, K., Jackson, D. ve Wilkes, L. (2011). A qualitative metasynthesis of adult children of parents with a mental illness. *Journal of Clinical Nursing*, 20(23-24), 3430-42.
- Nako, N. (2015). *Factors influencing academic engagement and achievement: Exploration of impact of parentification and poverty in adolescents' student-teacher relationships*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Western Michigan University.
- Oznobishin, O. ve Kurman, J. (2009). Parent-child role reversal and psychological adjustment among immigrant youth in Israel. *Journal of Family Psychology*, 23(3), 405.
- Nixon, E., Greene, S. ve Hogan, D. M. (2012). Negotiating relationships in single mother households: Perspectives of children and mothers. *Family Relations*, 61(1), 142-156.

- Pakenham, K. I. ve Cox, S. (2012). The nature of caregiving in children of a parent with multiple sclerosis from multiple sources and the associations between caregiving activities and youth adjustment overtime. *Psychology & Health*, 27(3), 324-346.
- Parmiani, L., Iafrate, R. ve Giuliani, C. (2012). Loyalty conflict, feelings of unfairness, and young adults' individuation difficulties in separated and nonseparated families. *Journal of Divorce & Remarriage*, 53(5), 386-401.
- Pasternak, A. ve Schier, K. (2012). The role reversal in the families of adult children of alcoholics. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 3, 51-57.
- Partovi, D. (2012). *Impact of parental traumatic brain injury on adolescents* (Yayınlanmamış doktora tezi) Alliant International University.
- Peris, T. S. (2006). *An investigation of emotional parentification in adolescence* (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Virginia, Charlottesville.
- Peris, T. S. ve Emery, R. E. (2005). Redefining the parent-child relationship following divorce: Examining the risk for boundary dissolution. *Journal of Emotional Abuse*, 5(4), 169-89.
- Peris, T. S., Goeke-Morey, M. C., Cummings, E. M. ve Emery, R. E. (2008). Marital conflict and support seeking by parents in adolescence: empirical support for the parentification construct. *Journal of Family Psychology*, 22(4), 633-642.
- Perrin, M. B. (2010). *Family boundary diffusion, individuation, and adjustment among young adults: an investigation of gender and family structure effects* (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Victoria.
- Perrin, M. B., Ehrenberg, M. F. ve Hunter, M. A. (2013). Boundary diffusion, individuation, and adjustment: Comparison of young adults raised in divorced versus intact families. *Family Relations*, 62(5), 768-782.
- Ponizovsky, Y., Kurman, J. ve Roer-Strier, D. (2012). When role reversal and brokering meet: Filial responsibility among young immigrants to Israel from the former Soviet Union. *Journal of Family Psychology*, 26(6), 987.
- Rothman, E. F., Bernstein, J. ve Strunin, L. (2010). Why might adverse childhood experiences lead to underage drinking among US youth? Findings from an emergency department-based qualitative pilot study. *Substance Use & Misuse*, 45(13), 2281-2290.
- Røthing, M., Malterud, K. ve Frich, J. C. (2015). Balancing needs as a family caregiver in Huntington's disease: a qualitative interview study. *Health & Social Care in the Community*, 23(5), 569-576.

- Schier, K., Herke, M., Nickel, R., Egle, U. T. ve Hardt, J. (2015). Long-term sequelae of emotional parentification: A cross-validation study using sequences of regressions. *Journal of Child and Family Studies*, 24(5), 1307-1321.
- Shifren, K. ve Kachorek, L.V. (2003). Does early caregiving matter? The effects on young caregiver's adult mental health. *International Journal of Behavioral Development*, 27, 338-346..
- Slagle, C. L. (2000). Long term effects of parentification on adult attitudes toward marriage. (Yayınlanmamış doktora tezi), California State University.
- Smith, M. J., Greenberg, J. S., Sciortino, S. A., Sandoval, G. M. ve Lukens, E. P. (2016). Life course challenges faced by siblings of individuals with schizophrenia may increase risk for depressive symptoms. *Mental Health in Family Medicine*, 12(1), 147-151.
- Stein, J. A., Rotheram-Borus, M. J. ve Lester, P. (2007). Impact of parentification on long-term outcomes among children of parents with HIV/AIDS. *Family Process*, 46(3), 317-333.
- Stephens, D. L. (1999). Battered women's views of their children. *Journal of Interpersonal Violence*, 14(7), 731-746.
- Stitt, N. ve Reupert, A. (2014). Mothers with an eating disorder: 'food comes before anything'. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 21(6), 509-517.
- Tan, S., Moulding, R., Nedeljkovic, M. ve Kyrios, M. (2010). Metacognitive, cognitive and developmental predictors of generalised anxiety disorder symptoms. *Clinical Psychologist*, 14(3), 84-89.
- Telzer, E. H. ve Fuligni, A. J. (2009). Daily family assistance and the psychological well-being of adolescents from Latin American, Asian, and European backgrounds. *Developmental Psychology*, 45(4), 1177-1189.
- Thastum, M., Johansen, M. B., Gubba, L., Olesen, L. B. ve Romer, G. (2008). Coping, social relations, and communication: a qualitative exploratory study of children of parents with cancer. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 13(1), 123-138.
- Thirkield, A. (2002). *The role of fairness in emotional and social outcomes of childhood filial responsibility*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Georgia State University, Atlanta.
- Titzmann, P. F. (2012). Growing up too soon? Parentification among immigrant and native adolescents in Germany. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(7), 880-893.

- Tompkins, T. L. (2007). Parentification and maternal HIV infection: Beneficial role or pathological burden?. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 108-118.
- Umberger, W. A., Risko, J. ve Covington, E. (2015). The forgotten ones: Challenges and needs of children living with disabling parental chronic pain. *Journal of Pediatric Nursing*, 30(3), 498-507.
- Van Parys, H., Bonnewyn, A., Hooghe, A., De Mol, J. ve Rober, P. (2015). Toward understanding the child's experience in the process of parentification: Young adults' reflections on growing up with a depressed parent. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(4), 522-536.
- Van Parys, H. ve Rober, P. (2013). Trying to comfort the parent: A qualitative study of children dealing with parental depression. *Journal of Marital and Family Therapy*, 39(3), 330-45
- Walsh, S., Shulman, S., Bar-On, Z., ve Tsur, A. (2006). The role of parentification and family climate in adaptation among immigrant adolescents in Israel. *Journal of Research on Adolescence*, 16(2), 321-350.
- Wells, M. ve Jones, R. (1998). Relationship among childhood parentification, splitting, and dissociation: Preliminary findings. *American Journal of Family Therapy*, 26(4), 331-339.
- Wells, M. ve Jones, R. (2000). Childhood parentification and shame-proneness: A preliminary study. *American Journal of Family Therapy*, 28(1), 19-27.
- West, M. L. ve Keller, A. E. (1991). Parentification of the child: A case study of Bowlby's compulsive care-giving attachment pattern. *American Journal of Psychotherapy*, 45(3), 425-431.
- Williams, K. (2010). *Examining the construct of childhood parentification: an empirical investigation* (Yayınlanmamış doktora tezi). Memorial University of Newfoundland.
- Williams, K. ve Francis, S. E. (2010). Parentification and psychological adjustment: Locus of control as a moderating variable. *Contemporary Family Therapy*, 32(3), 231-237.
- Winnicott, D. W. (1965). *The maturational process and facilitating environment: Studies in the theory of emotional development*. New York: International Universities Press.
- Wingsiong, A. C. (2015). *Parentification, coping, and distress in siblings of individuals with and without attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). University of Windsor.

- Wong, L. (2008). *Witnessing interparental violence in a Chinese American household* (Yayınlanmamış doktora tezi). John F. Kennedy University.
- Yarrow, A. C. (2011). *Parental traumatic secrets: The relational dynamics of protection and parentification for children* (Yayınlanmamış doktora tezi). Massachusetts School of Professional Psychology.